

реформата за отмяна на крепостното право, наречена от него откровено акт „за освобождение робов“. В коментара му, обаче, няма и нотка на похвала към руския император за манифеста от 19 февруари 1861 г.³² Реформата е преценена като половинчата, защото крепостните селяни трябвало да откупват обработваните от тях земи. Анализирайки обстоятелствата, предизвикващи селските вълнения в Русия, Раковски се надявал неговият вестник, достигащ до десетки селища в отечеството, да внесе яснота и изстуди желанието на българските селяни да поемат рискования път на преселници. Наред с това, прозорливият ръководител не пропуска да забележи тайните стъпки за сближение и сътрудничество между руски и полски революционери в самата Русия, инициатива на появилата се там „свободожелателна партия“, водеща борбата срещу самодържавието³³.

И тримата редактори - Тодор Бурмов, Драган Цанков и Георги Раковски, чиито становища съпоставих, имат различни мотиви за проявения голям интерес към проблемите на Русия в публицистиката си. Допирна точка навярно е общото им желание да възпират преселението на българските селяни. Всички те имат, обаче, и други съображения, залавяйки се да осветлят така детайлно държавното и обществено устройство на многонационалната руска монархия. Неминуемо са повлияли техните опасения, че вътрешните проблеми и следвания курс от царското правителство ще попречат за евентуална нейна благосклонна намеса в подкрепа на освободителните движения на Балканите. Ясно изразеното от тримата неодобрение на съществуващия социалния строй в Русия и констатацията, че там, както и в Османската империя, липсва „Устав“, т.е. конституция, е свързано с необходимостта българите да преосмислят реформистките алтернативи, а в перспектива и идеите за бъдещата „уредба“ на освободеното отечество. Тук долавяме влиянието на съвременния им конституционализъм. При Раковски има и друго - преценката за ограничените в момента възможности за ефективна намеса на Русия в Източния въпрос сигурно е затвърдила неговото убеждение, че успоредно с мобилизиране собствения потенциал на българите, трябва да се търсят по-надеждни от Великите сили съюзници и те са сред народите, борещи се за свобода и независимост.

През разглеждания период **различни моменти от международната политика** и дипломатическите ходове на Великите сили охлаждат илюзиите на прагматичните български вестникари за близко решение на Източния въпрос. Такъв момент е **сближението между Русия и Австрия**. През август 1860 г. Драган Цанков чрез в. „България“ известява читателите за тази тенденция, въз основа на съобщения в чуждата преса³⁴. Актуален и по-късно, този въпрос не убягва и от погледа